

ZDALNA PRACA NAUCZYCIELI W OKRESIE CZASOWEGO OGRANICZENIA FUNKCJONOWANIA JEDNOSTEK SYSTEMU OŚWIATY

I. Nowelizacja rozporządzenia o czasowym ograniczeniu funkcjonowania szkół

Minister Edukacji Narodowej wydał projekt rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie z dnia 11 marca 2020 r. *w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19* (Dz.U. poz. 410) – dalej r.czas.ogran

Rozporządzenie wydłuża okres ograniczenia funkcjonowania jednostek oświaty do 10 kwietnia 2020 r.

1. Zajęcia realizowane na odległość w formie zdalnej przez Internet lub w inny sposób określony przez dyrektora – jako realizacja obowiązkowego pensum zajęć

Rozporządzenie wprowadza obowiązek realizowania zadań edukacyjnych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość w okresie od dnia 25 marca 2020 r. do 10 kwietnia 2020 r. (§ 3a ust. 1 r.czas.ogran.).

Formę pracy zdalnej na odległość należy traktować jako zasadę w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w okresie ogłoszonej epidemii.

Wyjątek od powyższej zasady określa § 3 ust. 2 r.czas.ogran., który określa sytuację, gdy zadania jednostki systemu oświaty nie mogą być realizowane w ww. sposób (tj. z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość) dyrektor tej jednostki, w uzgodnieniu z organem prowadzącym, ustala inny sposób realizowania tych zadań i informuje o tym organ sprawujący nadzór pedagogiczny.

Zatem na tej podstawie zasadą wykonywania zadań edukacyjnych szkoły jest ich realizacja przez Internet, chyba, że w określonej sytuacji jest to logistycznie niemożliwe.

W sytuacji niemożności realizacji zadań edukacyjnych przez Internet w sposób zdalny, kompetencją dyrektora szkoły jest ustalenie innej formy realizacji zajęć, uzgodnienie tej formy z organem prowadzącym, a następnie poinformowanie kuratora oświaty o wprowadzonej metodzie.

Rozporządzenie nie określa żadnych wskazówek normatywnych odnośnie sposobu regulowania innych sposobów realizowania zadań edukacyjnych szkoły, zatem uznać należy, że wprowadza w tej kwestii praktycznie całkowitą swobodę decyzyjną po stronie dyrektora szkoły i organu prowadzącego szkołę.

Należy zauważyć, że wykonywanie pracy w powyższy sposób, tj. w sposób zdalny lub w sposób określony przez dyrektora (wyjątek), dotyczy realizacji zajęć dydaktycznych, a więc jest formą wykonywania obowiązków nauczycielskich, o których mowa w art. 42 ust. 2 pkt 1 KN – a więc jest formą realizacji obowiązkowego pensum zajęć.

2. Wyłączenie obowiązku świadczenia pracy na terenie szkoły

Zgodnie z treścią § 4a ust. 1 r.czas.ogran. w okresie od dnia 25 marca 2020 r. do dnia 10 kwietnia 2020 r. na obszarze kraju ogranicza się funkcjonowanie jednostek systemu oświaty przez **ograniczenie obowiązku świadczenia pracy przez pracowników tych jednostek na ich terenie.**

W związku z powyższym uznać należy, że w okresie epidemii zasadą jest wyłączenie nakazu realizacji obowiązków pracowniczych na terenie jednostek systemu oświaty. Praca ma być realizowana zdalnie na odległość lub pracownik ma pozostawać w dyspozycji pracodawcy, jeżeli nie może wykonywać pracy zdalnie.

Wyjątek od powyższej zasady został określony w § 4a ust. 1 r.czas.ogran.

Przepis ten wskazuje trzy przypadki, gdy nauczyciel może być zobowiązany do realizacji obowiązków w siedzibie jednostki systemu oświaty, tj. gdy jest to niezbędne do:

- realizowania zadań jednostek z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość (dotyczy to zajęć dydaktycznych realizowanych w ramach pensum),
- realizowania zadań jednostek w inny sposób, gdy nie jest możliwa wykonywanie pracy zdalnej na odległość (dotyczy to zajęć dydaktycznych realizowanych w ramach pensum),
- zapewnienia ciągłości funkcjonowania tych jednostek (dotyczy to innych zajęć i czynności, w tym zajęć i czynności statutowych szkoły, np. rady pedagogiczne, etc.).

W związku z tym należy uznać, że ewentualne zobowiązanie nauczycieli do wykonywania pracy w siedzibie szkoły jest możliwe tylko wtedy, **gdy jest to niezbędne do prawidłowej realizacji zajęć dydaktycznych** (czy to w formie zdalnej na odległość, czy to w innej formie ustalonej przez dyrektora szkoły w uzgodnieniu z organem prowadzącym), oraz **gdy jest to niezbędne dla zapewnienia ciągłości funkcjonowania tych jednostek**.

Zatem - co do zasady - dyrektor szkoły nie będzie już miał prawa zobowiązywania nauczycieli do wykonywania na terenie szkoły innych czynności statutowych, o których mowa w art. 42 ust. 2 pkt 2 KN), jak również zadań szkoleniowych (art. 42 ust. 2 pkt 3 KN) – chyba, że są to czynności niezbędne dla zapewnienia ciągłości funkcjonowania jednostek oświaty.

W związku z tym np. posiedzenie rady pedagogicznej może być zorganizowane jedynie w sytuacji, gdy jest to niezbędne dla zapewnienia ciągłości funkcjonowania szkoły. Pojęcie „niezbędności” oznacza bowiem, że dana forma czynności jest konieczna i nie może być zastąpiona inną formą czynności.

3. Obowiązek zachowania szczególnych wymogów sanitarnych

Zgodnie z treścią § 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii (Dz.U. poz. 491) w okresie od dnia 20 marca 2020 r. do odwołania na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej ogłoszono **stan epidemii** w związku z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2.

W związku z tym nawet w sytuacji, gdy na gruncie rozporządzenia MEN dyrektor, na zasadzie wyjątku od ogólnej zasady, ma prawo zobowiązać nauczycieli do zrealizowania na terenie szkoły określonej czynności, ze względu na ogłoszony przez Ministra Zdrowia stan epidemii, musi mieć na względzie bezwzględny obowiązek zapewnienia nauczycielom bezpiecznych warunków pracy.

Dyrektor musi mieć bowiem świadomość, że zgodnie z treścią art. 207 § 2 Kodeksu pracy pracodawca jest obowiązany chronić zdrowie i życie pracowników przez zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pracy.

Ponadto jeżeli dyrektor szkoły, będąc osobą odpowiedzialną za bezpieczeństwo i higienę pracy, narazi pracownika na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, może ponosić odpowiedzialność karną z tytułu art. 220 § 1 i 2 Kodeksu karnego. Nie podlega karze jedynie ta osoba, która dobrowolnie uchyliła grożące niebezpieczeństwo, a więc podjęła działania w celu zabezpieczenia pracowników i innych osób przed niebezpieczeństwem utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu (art. 210 § 3 Kodeksu karnego).

W związku z tym dyrektor szkoły, kierując się przesłanką należytej ostrożności, powinien skonsultować z Powiatowym Inspektorem Sanitarnym okoliczności i warunki realizacji obowiązków pracowniczych na terenie szkoły. Konsultacja powinna w szczególności uwzględniać konieczność ustalenia czy np. zaplanowane posiedzenie rady pedagogicznej jest bezpieczne dla zdrowia nauczycieli i nie naraża ich na niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu.

II. Rozporządzenie o zdalnym nauczaniu

Minister Edukacji Narodowej wydał projekt rozporządzenia w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 – dalej r.szcz.rozw., określające zasady nauczania zdalnego.

1. Obowiązek zdalnego nauczania lub nauczania w sposób określony przez dyrektora

Rozporządzenie w § 7 i § 11 r.szcz.rozw. określa również kwestie pracownicze:

- W treści § 7 ust. 1 r.szcz.rozw. stwierdzono, że zajęcia realizowane z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub innego sposobu kształcenia, nauczyciel realizuje w ramach obowiązującego go przed dniem wejścia w życie rozporządzenia tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych, prowadzonych bezpośrednio z uczniami albo na ich rzecz.

Na podstawie § 11 r.szcz.rozw. powyższą zasadę stosuje się również do zajęć realizowanych przez nauczycieli w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty przed dniem wejścia w życie rozporządzenia.

- W treści § 7 ust. 1 r.szcz.rozw. stwierdzono, że w przypadku godzin zajęć realizowanych powyżej tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć dydaktycznych, wychowawczych lub opiekuńczych – w ramach godzin ponadwymiarowych, o których mowa w art. 35 KN.

Na podstawie § 11 r.szcz.rozw. powyższą zasadę stosuje się również do zajęć realizowanych przez nauczycieli w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty przed dniem wejścia w życie rozporządzenia.

- W treści § 7 ust. 2 r.szcz.rozw. stwierdzono, że dyrektor jednostki systemu oświaty ustala zasady zaliczania do wymiaru godzin poszczególnych zajęć realizowanych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub innego sposobu kształcenia.

2. Pełne wynagrodzenie nauczyciela

Zdalna praca nauczycieli z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub wykonywana w ramach innego sposobu kształcenia określonego przez dyrektora szkoły - to praca wykonywana w ramach obowiązkowego pensum zajęć, o którym mowa w art. 42 ust. 2 pkt 1 KN.

Oznacza to, że nauczyciel nie pozostaje w gotowości do pracy tylko pracuje w sposób zdalny. To samo dotyczy pracy wykonywanej w inny sposób, określony przez dyrektora szkoły.

Zatem w sytuacji wykonywania pracy zdalnej nauczyciel otrzymuje wynagrodzenie zasadnicze wraz ze wszystkimi składnikami wynagrodzenia do których nabył prawo, w tym do dodatku stażowego, motywacyjnego, funkcyjnego,

wiejskiego, za warunki pracy, etc. Wynagrodzenie z tytułu godzin ponadwymiarowych jest także uwzględnione, pod warunkiem wypracowania tychże godzin w sposób wskazany i rozliczony przez dyrektora szkoły.

Wynagrodzenie za realizację zajęć dydaktycznych w formie zdalnej nie jest obliczane na zasadach dotyczących wynagrodzenia przestojuowego – o którym mowa w art. 81 § 1 k.p.

3. Wynagrodzenie przestojuowe nauczyciela

Wynagrodzenie za czas przestoju (art. 81 § 1 k.p.) występuje tylko w sytuacji, gdy nauczyciel nie realizuje zadań dydaktycznych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub w inny sposób określony przez dyrektora szkoły.

4. Wsteczna moc regulacji dotyczących wynagrodzenia w okresie ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty

Zasady wynagradzania w okresie ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty określone w § 7 ust. 1 r.szcz.rozw. dotyczą także zajęć realizowanych przez nauczycieli w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty przed dniem wejścia w życie rozporządzenia.

Zatem zasady wynagradzania określone w § 7 ust. 1 r.szcz.rozw. obejmują także kwestię wynagrodzenia nauczycieli, którzy realizowali zajęcia dydaktyczne w formie zdalnej od chwili wprowadzenia ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty, tj. od dnia 12 – 16 marca 2020 r.

Zasady zaliczania do wymiaru godzin poszczególnych zajęć realizowanych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub innego sposobu kształcenia, ustala dyrektor szkoły. Rozporządzenie nie określa żadnych wskazówek normatywnych odnośnie sposobu zasad zaliczania do wymiaru godzin poszczególnych zajęć realizowanych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub innego sposobu kształcenia,, zatem uznać należy, że wprowadza w tej kwestii praktycznie całkowitą swobodę decyzyjną po stronie dyrektora szkoły i organu prowadzącego szkołę.

Jeżeli nauczyciel przekroczy tygodniowy obowiązkowy wymiar godzin zajęć dydaktycznych, wychowawczych lub opiekuńczych, realizowany w sposób zdalny, który **rozliczany jest w sposób określony przez dyrektora szkoły**, nabędzie prawo do wynagrodzenia z tytułu pracy w ramach godzin ponadwymiarowych, o których mowa w art. 35 KN.

III. Reasumpcja

Z powyższych rozporządzeń MEN wynikają następujące regulacje:

1. realizowanie przez nauczyciela zadań edukacyjnych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość – jest pracą dydaktyczną wykonywaną w ramach pensum (art. 42 ust. 2 pkt 1 KN);
2. gdy zadania jednostki systemu oświaty nie mogą być realizowane w ww. sposób (tj. z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość) dyrektor tej jednostki, w uzgodnieniu z organem prowadzącym, ustala inny sposób realizowania tych zadań i informuje o tym organ sprawujący nadzór pedagogiczny;

3. realizowanie ww. zadań w innej formie, określonej przez dyrektora szkoły w uzgodnieniu z organem prowadzącym – jest pracą dydaktyczną wykonywaną w ramach pensum (art. 42 ust. 2 pkt 1 KN);
4. realizowanie obowiązków pracowniczych w ww. formie jest wykonywaniem pracy wynagradzanej na zasadach określonych w Karcie Nauczyciela, tj. na zasadach obowiązujących sprzed wprowadzenia ograniczenia funkcjonowania szkół – ze wszystkimi dodatkami do jakich nauczyciel nabył prawo;
5. wynagrodzenie za czas przestoju (art. 81 § 1 k.p.) występuje tylko w sytuacji, gdy nauczyciel nie realizuje zadań dydaktycznych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub w inny sposób określony przez dyrektora szkoły;
6. powyższe zasady wynagradzania obowiązują wstecznie do początku ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty, a więc od dnia 12-16 marca;
7. zasady zaliczania do wymiaru godzin poszczególnych zajęć realizowanych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub innego sposobu kształcenia, ustala dyrektor szkoły;
8. zniesienie obowiązku obecności pracowników w szkole;
9. na zasadzie wyjątku dyrektor może zobowiązać nauczycieli do pracy w szkole tylko wtedy, gdy są to czynności niezbędne, konieczne i które nie mogą być zastąpione czynnością wykonywaną zdalnie na odległość,
10. na zasadzie wyjątku dyrektor może zobowiązać nauczycieli do pracy w szkole, gdy jest to niezbędne do realizacji zajęć wykonywanych w ramach obowiązkowego pensum w formie zdalnej lub gdy jest to niezbędne do realizacji innej formy realizacji tychże zadań (tj. w sytuacji, gdy nie jest możliwe wykonywanie ich z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość),
11. dyrektor nie może zobowiązywać nauczycieli do obecności w szkole w ramach wykonywania innych czynności statutowych szkoły (art. 42 ust. 2 pkt 2 KN), jak również innych zadań czy czynności np. szkoleniowych (art. 42 ust. 2 pkt 3 KN), chyba, że jest to niezbędne do funkcjonowania jednostki systemu oświaty,
12. dyrektor zobowiązując nauczycieli do realizacji wskazanych obowiązków na terenie szkoły jest zobowiązany chronić zdrowie i życie pracowników przez zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pracy,
13. dyrektor zobowiązując nauczycieli do realizacji wskazanych obowiązków na terenie szkoły jest zobowiązany upewnić się czy nie naraża ich na niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu.

Warszawa, 23.03.2020 r.

Opracował: Krzysztof Lisowski